

**Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie**

**Wydział Nauk Ekonomicznych
Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw**

Prof. dr hab. Henryk Runowski

**Ekonomika rolnictwa -
przemiany w gospodarstwach rolnych**

Warszawa, 11.04.2014

Plan wystąpienia

1. Dlaczego gospodarstwa się zmieniają?

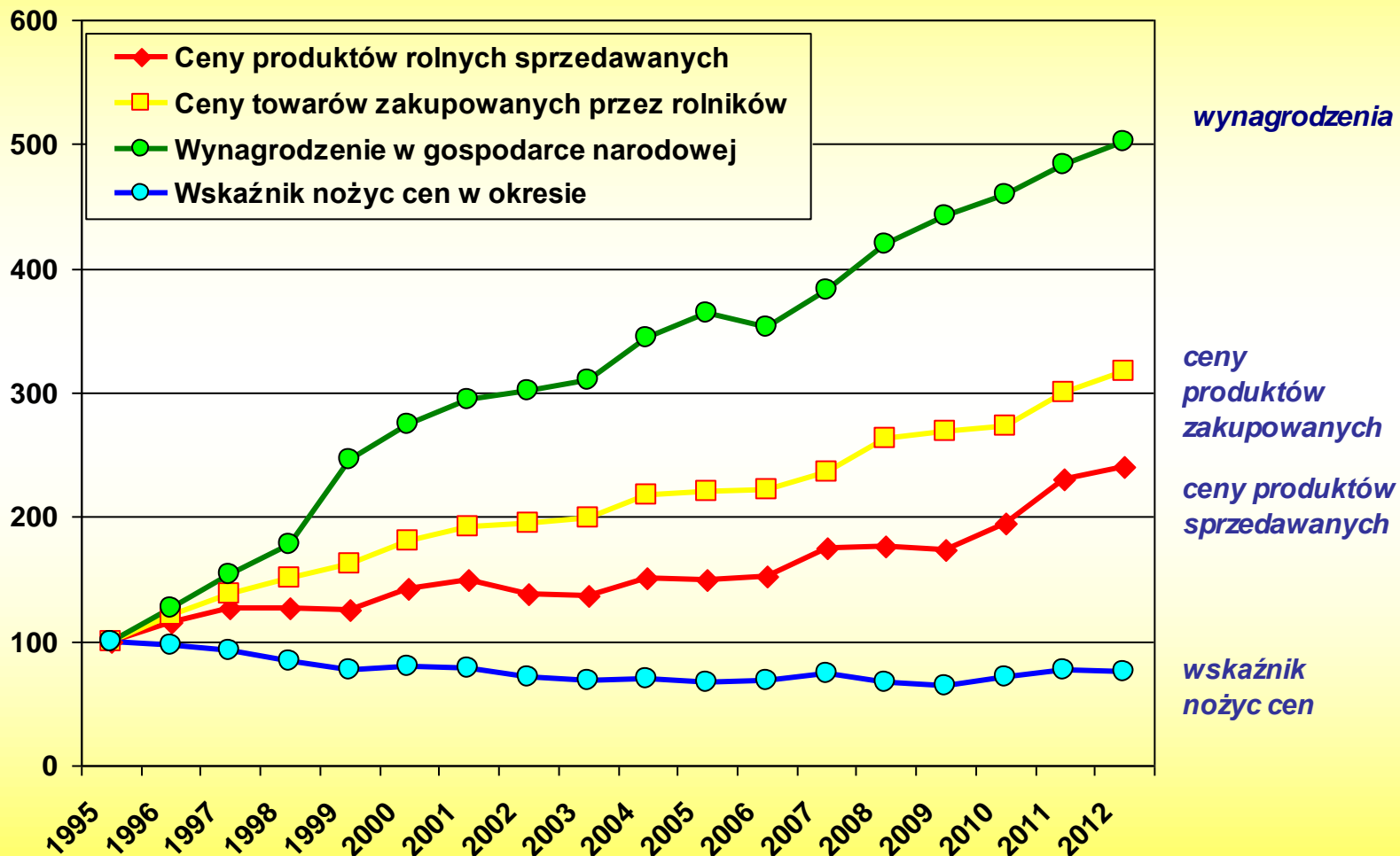
2. Jaki jest kierunek tych zmian?

3. Jakie są efekty ekonomiczne zachodzących zmian?

4. Kilka wniosków

1. Dlaczego gospodarstwa się zmieniają?

Zmiany cen czynników produkcji i produktów rolniczych w latach 1995-2012 (1995=100)

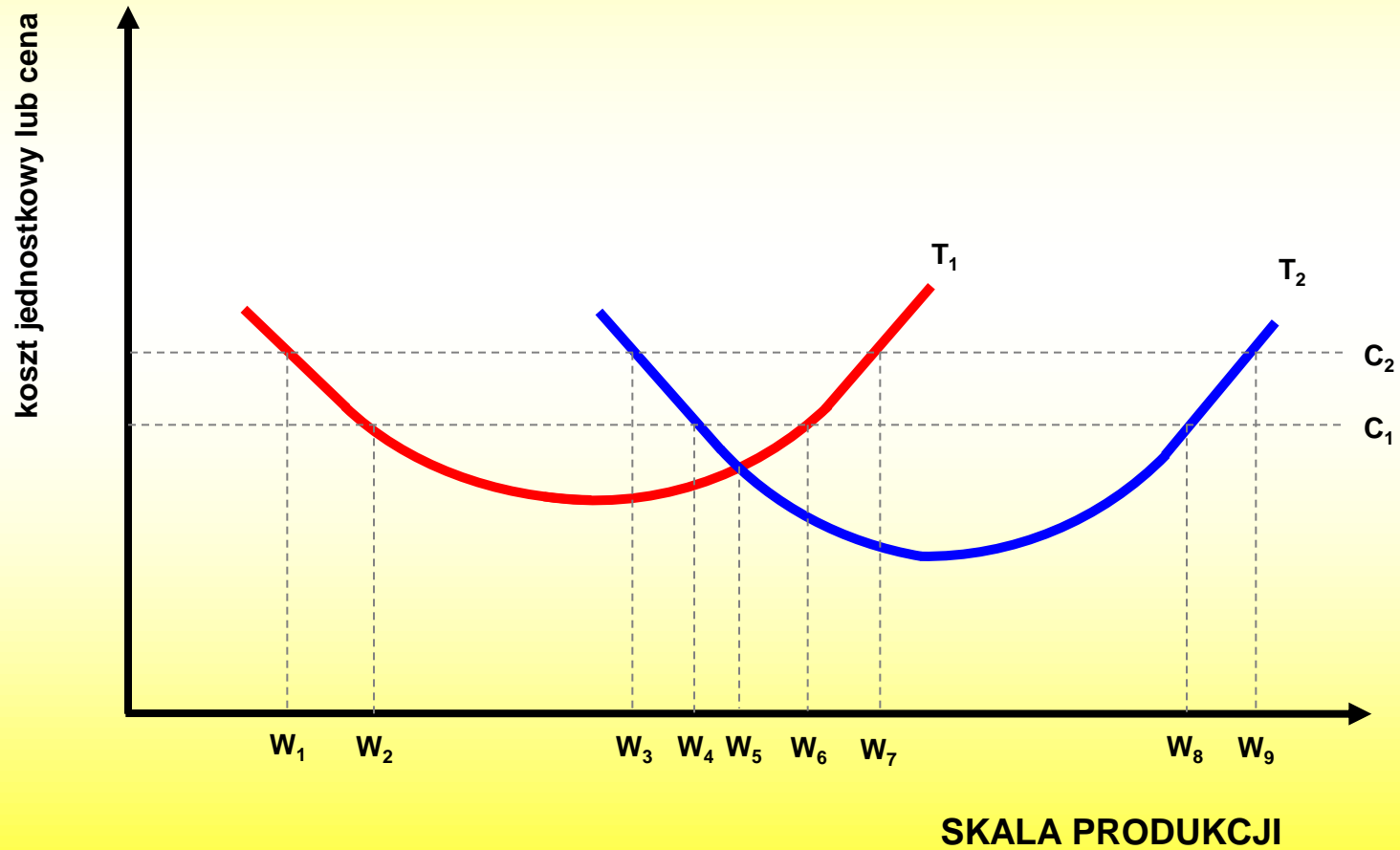

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS

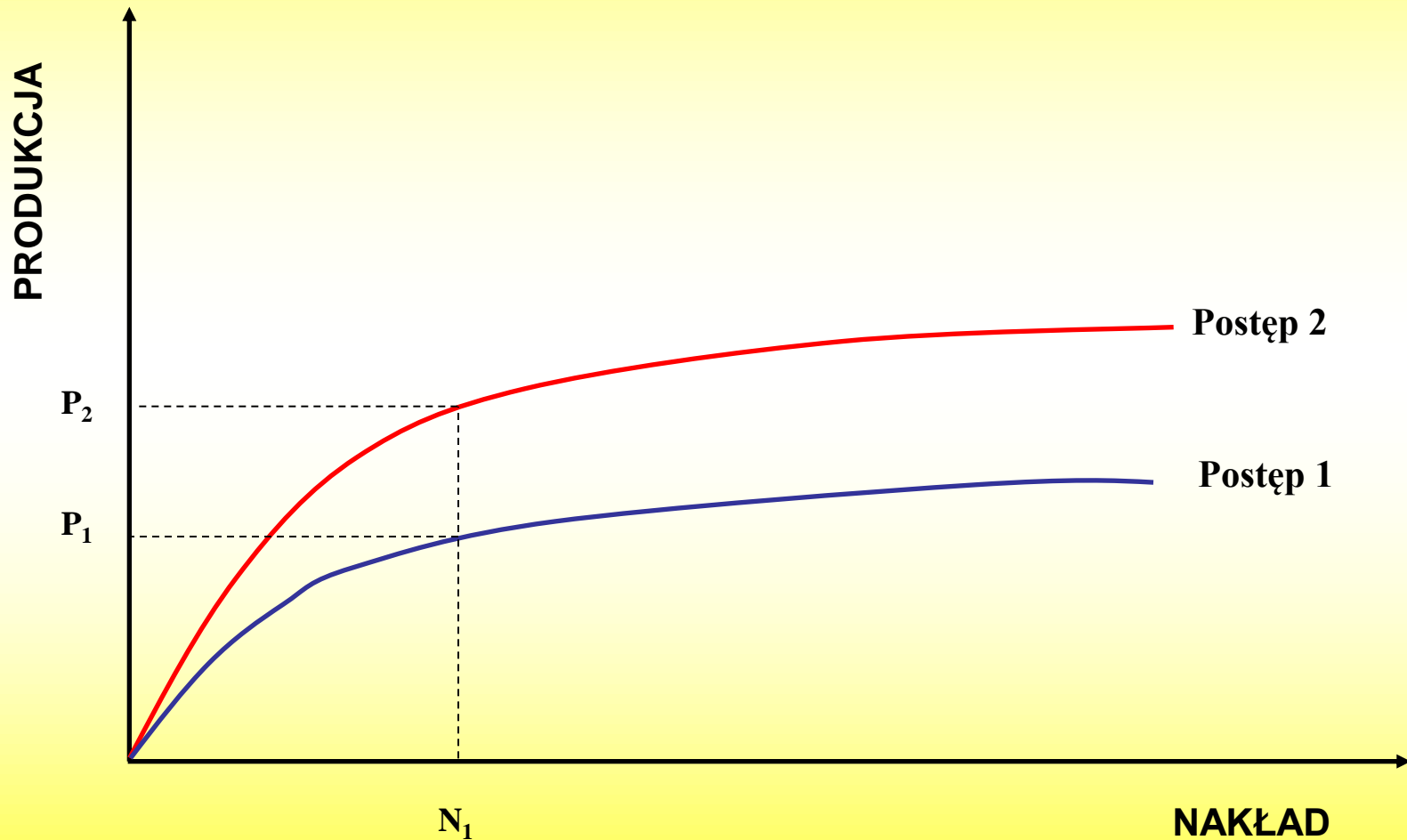
**Ceny czynników produkcji
rosną szybciej niż ceny
produktów rolnych**

**Koszty siły roboczej rosną
szybciej niż pozostałych
czynników produkcji**

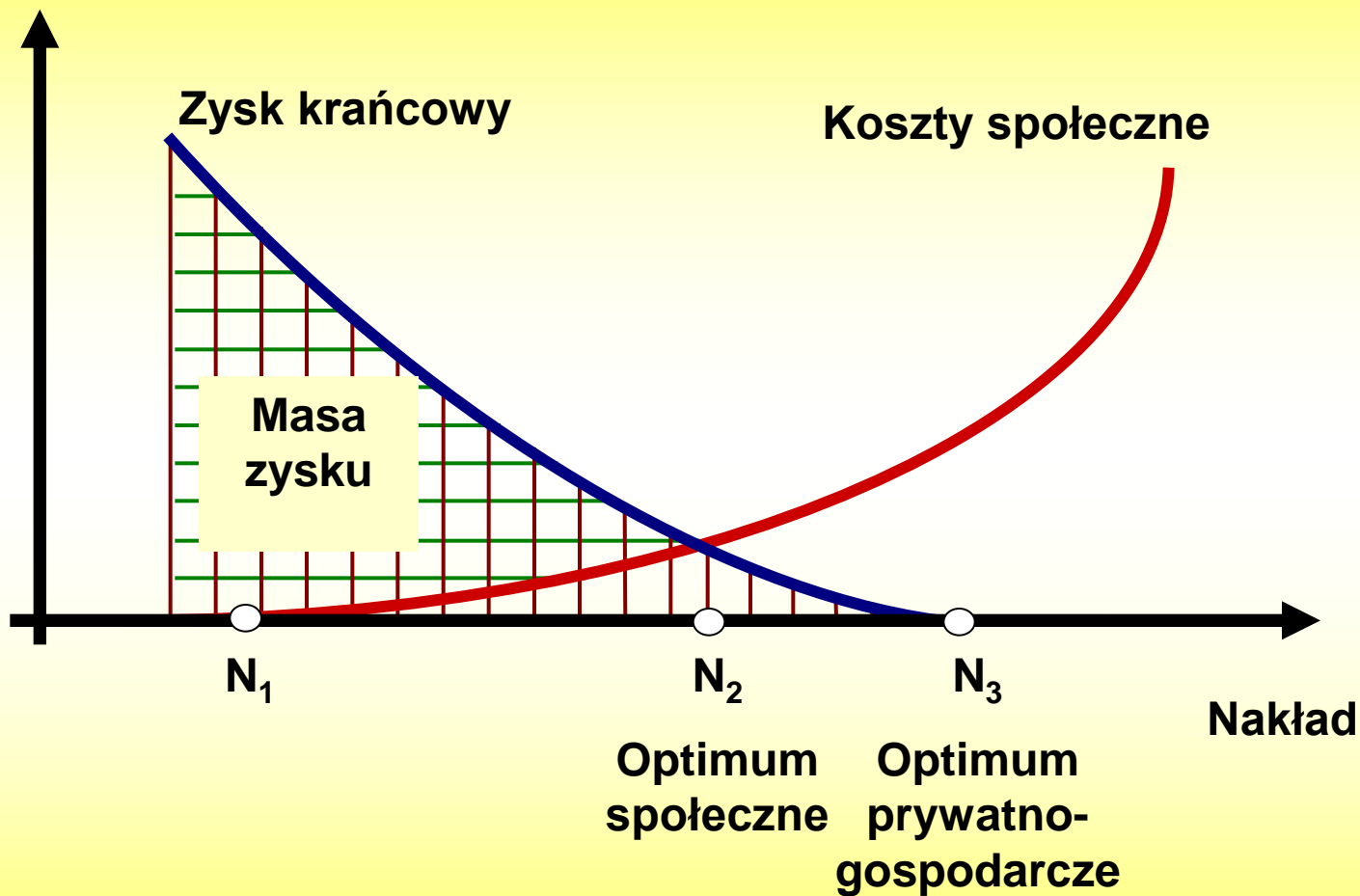
Ekonomika technologii w zależności od skali produkcji

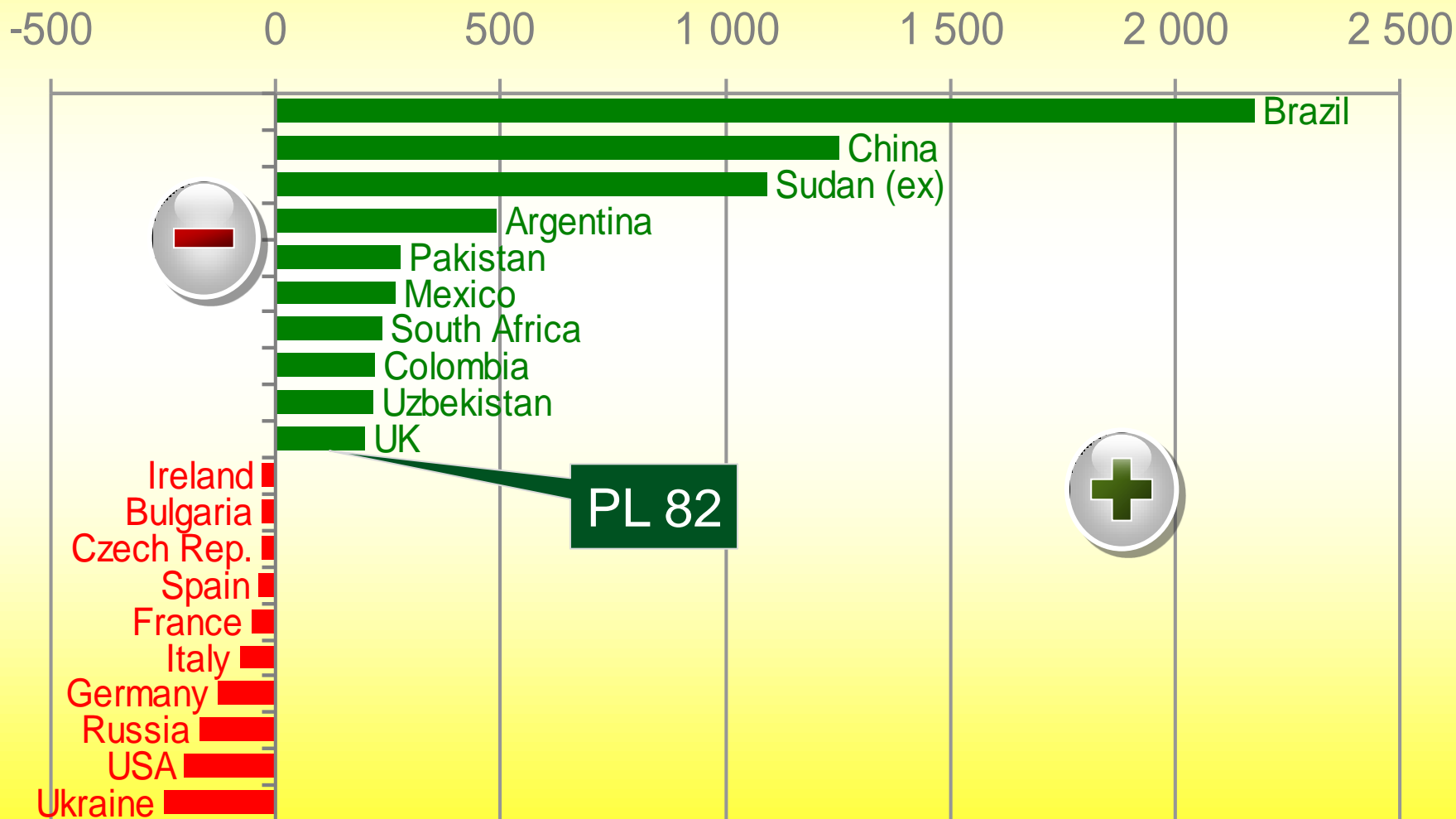
Efekty postępu biologicznego w odniesieniu do produkcji

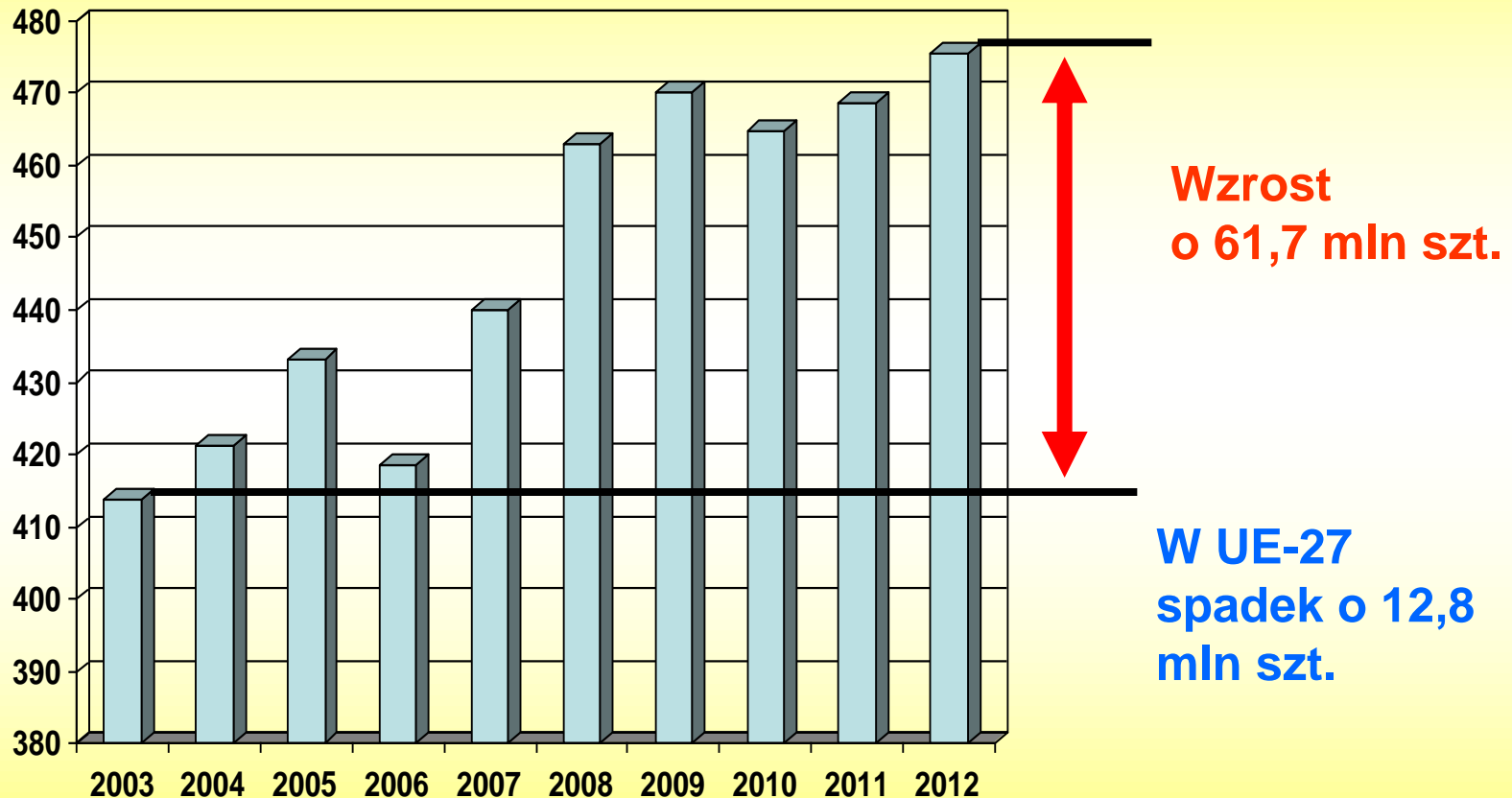
Optimum prywatno-gospodarczego a społeczne w procesie intensyfikacji produkcji rolniczej

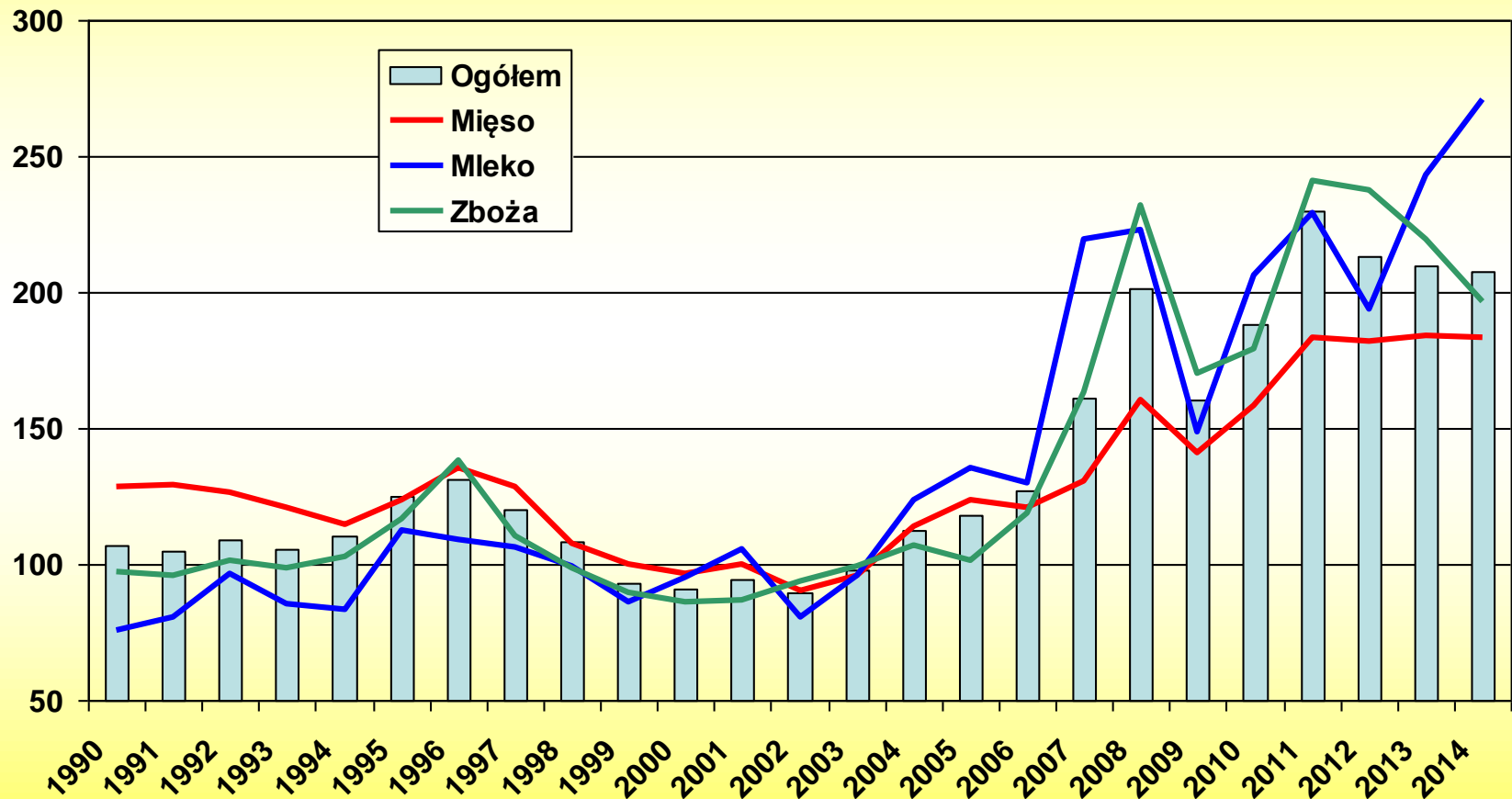
Kraje o największym przyroście i największym spadku produkcji żywności wołowej w latach 2000/2002 – 2008/2010 (w tys. ton)

Pogłowie trzody chlewnej w Chinach w latach 2003-2012 (mln szt.)

Indeks cen produktów rolnych FAO w latach 1990-2014 (2002-2004=100)

Mechanizmy motywacyjne

1. **Przymus** (ekonomia, prawo)
2. **Transgresja** (nowe cele i aspiracje)
3. **Rezygnacja** (wycofanie)

Rosną

wymagania w zakresie:

- efektywności produkcji**
- bezpieczeństwa produktów**
- dobrostanu zwierząt**
- środowiska naturalnego**
- konkurencji światowej**

2. Jaki jest kierunek zmian w gospodarstwach rolnych

Zmiany liczby gospodarstw w Polsce i UE w 2003 i 2010

Kraje	Liczba gospodarstw (tys.)					
	gospodarstwa indywidualne ogółem			z działalnością inną niż rolnicza		
	2003	2010	2003=100	2003	2010	2003=100
Polska	2 168	1 503	69,3	71	50	70,4
UE - 27	14 712	12 046	81,9	861	1 212	140,8
UE - 15	5 976	5 106	85,4	479	461	96,2
UE - 12	8 736	6 940	79,4	381	751	197,1

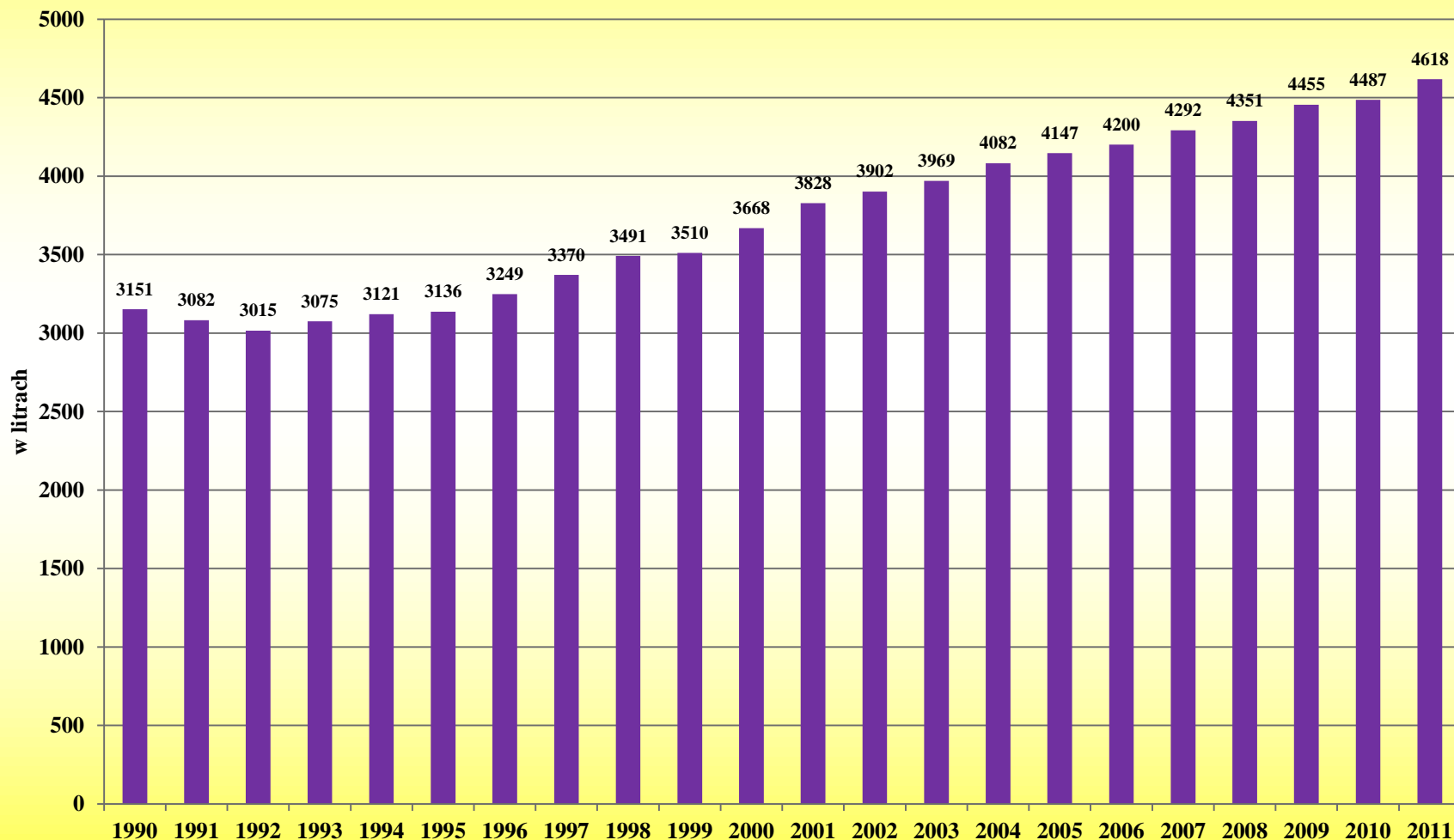
Zmiany liczby gospodarstw z chowem krów i pogłowia krów w latach 2003 i 2010

Kraje	Liczba gospodarstw tys.	2003 = 100	Pogłowie bydła tys.	2003 = 100
Polska	-448,0	48,7	-345,8	87,9
UE - 27	-1 066,5	66,7	-2 180,2	91,6
UE - 15	-170,7	71,3	-1 407,7	92,7
UE - 12	-895,8	65,6	-772,5	88,5

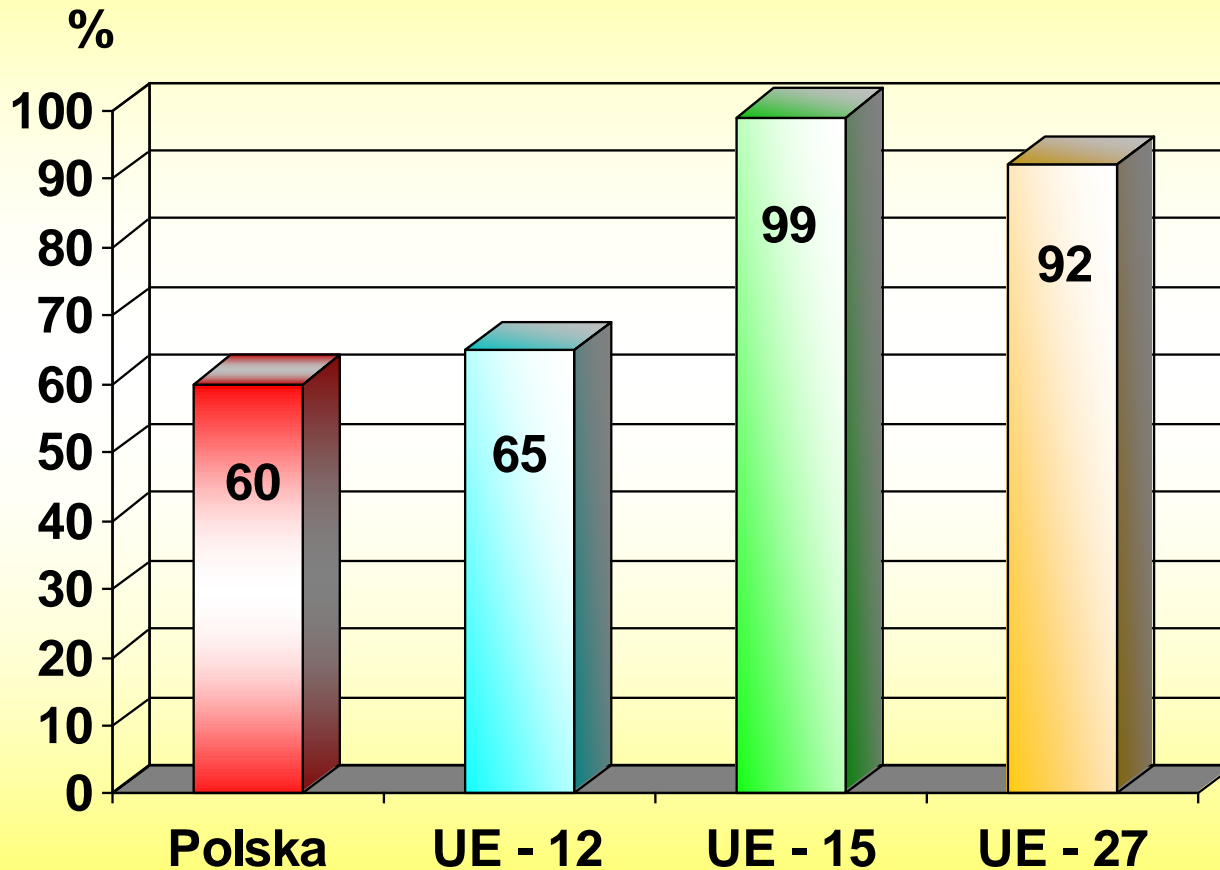
Średnia wielkość stada krów w 2003 i 2010 roku

Kraje	2003	2010	2003 = 100
Polska	3,3	5,9	180,3
UE - 27	8,1	11,2	137,4
UE - 15	32,4	42,2	130,1
UE - 12	2,6	3,5	134,9

Przeciętny roczny udój mleka od 1 krowy (mleczność krów) w litrach w Polsce w latach 1990-2011

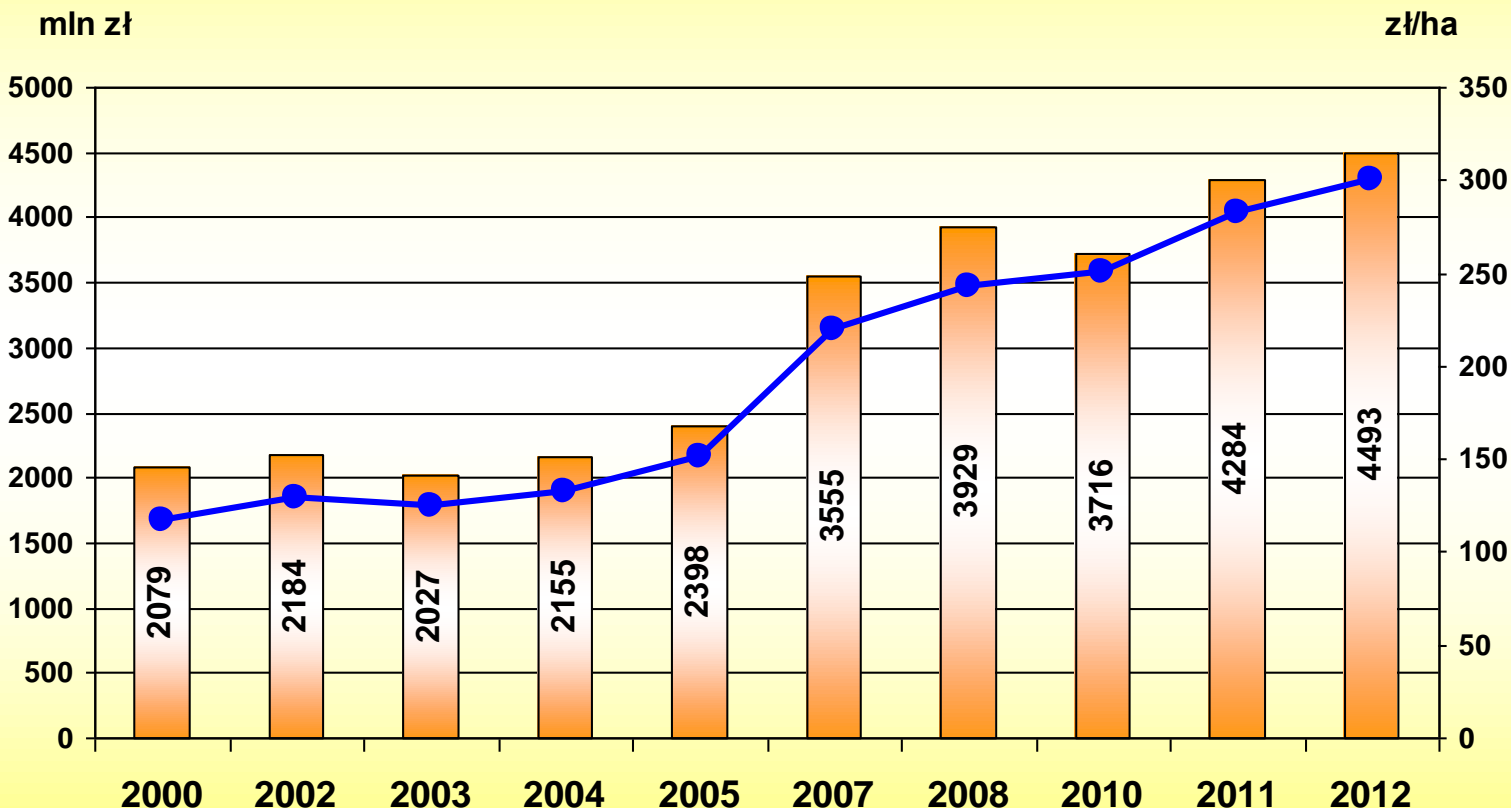
Zmiany pogłowia trzody chlewnej w latach 2003-2012 (2003=100)

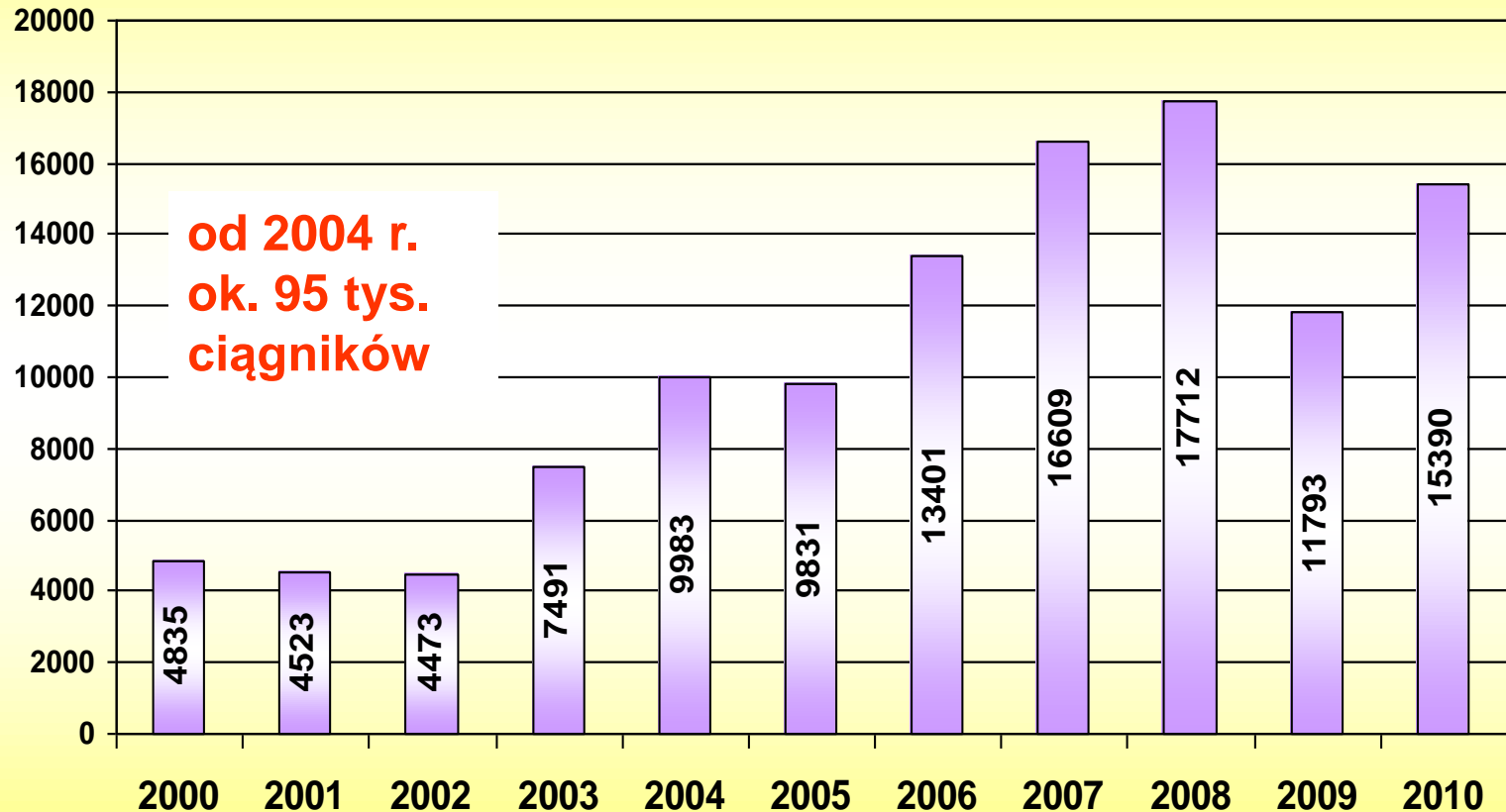
Średnie wyniki produkcyjne w chowie trzody chlewnej w wybranych krajach

Wyszczególnienie	Polska	Dania	Niemcy	Austria	UE-15
Liczba tuczników sprzedanych/rok/lochę (sztuk)	15,5	25,6	22,5	21,7	23,0
Liczba miotów/rok/lochę (sztuk)	1,83	2,25	2,30	2,27	2,28
Zużycie paszy na przyrost kg masa ciała od odsadzenia do sprzedaży (kg)	3,42	2,66	2,92	2,92	2,89

Nakłady inwestycyjne w rolnictwie ogółem (mln zł) i na 1 ha UR (zł/ha) w latach 2005-2012

Podaż krajowa ciągników fabrycznie nowych w Polsce w latach 2000-2010 (szt.)

Liczba gospodarstw rozwojowych:

1999 r. → **83-130 tys.**

2006-2008 → **290-300 tys.**

3. Jakie są efekty ekonomiczne zmian w gospodarstwach i w rolnictwie

Wartość produkcji rolniczej w 2003 i 2012 (mld euro)

Kraje	2003	2012	2003 = 100
Polska	13,4	23,6	175,6
UE - 27	334,4	404,4	121,0
UE - 15	290,5	339,3	116,8
UE - 12	43,9	65,1	148,2
Udział Polski w UE-27 (%)	4,0	5,8	145,2
Udział Polski w UE-12 (%)	30,6	36,2	118,5

Wartość dodana brutto w 2003 i 2012 (mln euro)

Kraje	2003	2012	2003 = 100
Polska	4,7	9,2	193,5
UE - 27	161,4	159,8	99,0
UE - 15	143,5	135,2	94,2
UE - 12	17,9	24,5	137,0
Udział Polski w UE-27 (%)	2,9	5,7	195,5
Udział Polski w UE-12 (%)	26,4	37,3	141,3

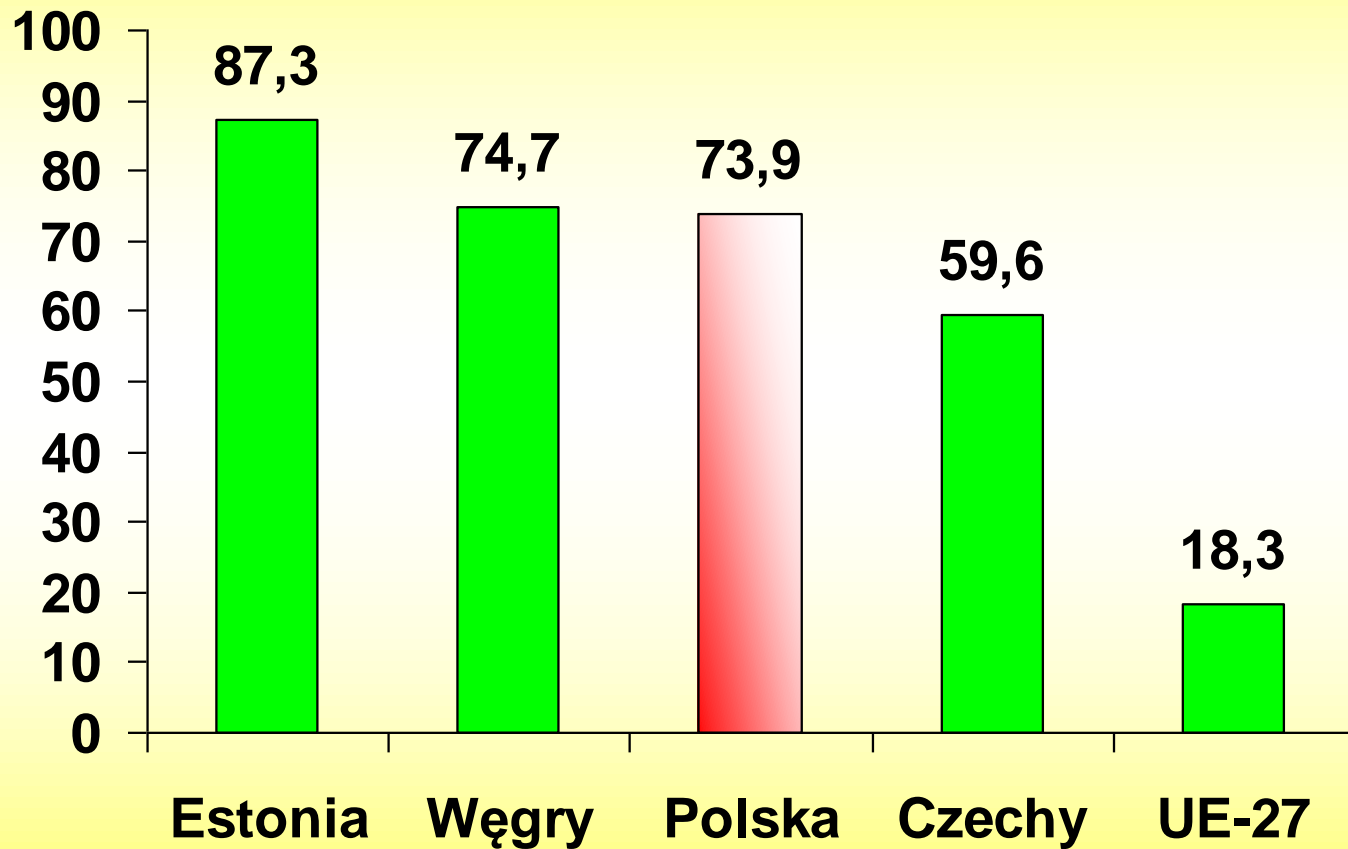
Dynamika dochodów realnych na zatrudnionego w rolnictwie (2005=100)

Kraje	2003	2005	2010
Polska	58,5	100,0	152,3
UE - 27	101,8	100,0	111,1
UE - 15	105,6	100,0	104,0
UE - 12	89,5	100,0	112,2

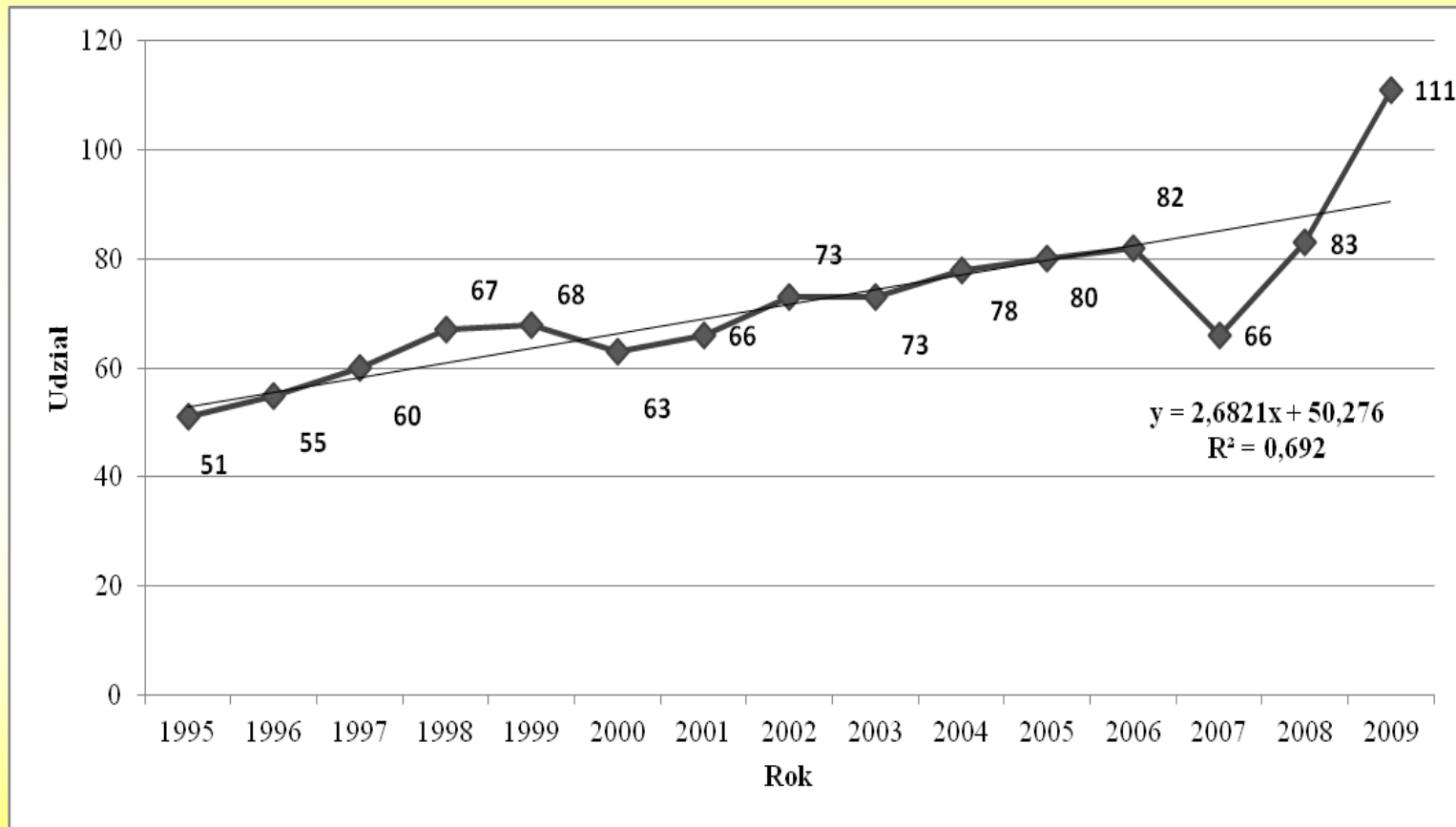
Ranking krajów UE-25 pod względem dochodów na osobę w latach 2004-2009

Kraj	2004	2005	2006	2007	2008	2009	ŚREDNIA LOKATA
Polska	23	24	23	22	23	23	24
Niemcy	6	6	5	5	9	4	6
Francja	8	7	8	6	8	10	7
Holandia	4	2	2	4	10	11	5
Wielka Brytania	3	4	4	1	1	1	2

Kraje o najwyższym wzroście dochodu na osobę w rolnictwie w latach 2005-2011

Średni udział dopłat w dochodzie gospodarstwa rolnego w UE-15 w latach 1995-2009 (w %)

Udział dopłat w dochodach i produkcji gospodarstw rolnych w 2011 roku (FADN)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa	
	ekologiczne	konwencjonalne
Relacja dopłat do produkcji w %	28,7	19,7
Relacja dopłat do dochodu w %	50,6	45,7

Podsumowanie

- 1. Gospodarstwa zmieniają się zarówno pod wpływem czynników leżących wewnątrz nich samych, jak i pod wpływem sygnałów i wymagań płynących z otoczenia.**
- 2. Otoczenie staje się coraz bardziej złożone i burzliwe. W tych warunkach tylko nowoczesnie zorganizowane i prowadzone gospodarstwa mogą konkurować z innymi podmiotami. Należy tu mieć na uwadze gospodarstwa o rosnącej skali produkcji, zdolne do inwestowania w pracooszczędne technologie produkcji, korzystające z szeroko rozumianego postępu w rolnictwie i właściwie zarządzane, co mogą zapewnić wysokowykwalifikowani i pozytywnie zmotywowani producenci rolni.**

Podsumowanie

3. Po przystąpieniu do Unii Europejskiej gospodarstwa polskie zwiększyły swój potencjał produkcyjny i wielkość produkcji oraz dochody. Nadal jednak pod wieloma względami polskie gospodarstwa średnio biorąc ustępują gospodarstwom wielu krajów Unii Europejskiej (produktywność, szczególnie pracy i poziom dochodów).

Podsumowanie

4. Dochody polskich gospodarstw rolnych po akcesji do Unii Europejskiej wyraźnie wzrosły, podobnie jak w wielu innych krajach nowoprzyjętych do UE. Nadal jednak polscy rolnicy osiągają jedne z najniższych dochodów w UE. Przyczyna główna leży w niższej wydajności pracy, a ta jest rezultatem ciągle niskiej jeszcze skali produkcji i słabego wykorzystania czynnika pracy.

Podsumowanie

5. Sytuacja produkcyjno-ekonomiczna gospodarstw rolnych w Polsce jest bardzo zróżnicowana zarówno w ujęciu regionalnym, jak i typów produkcyjnych, wielkości obszarowej, czy ekonomicznej.

Podsumowanie

6. Uzyskiwany obecnie poziom dochodów, pomimo niższego ich poziomu dopłat niż w „starych” krajach UE, czyni rolnictwo atrakcyjnym zajęciem. Jeżeli uda się utrzymać wyprzedzające tempo wzrostu popytu na produkty rolne w stosunku do podaży, to rolnicze gospodarowanie może i w przyszłości być intratne.

Popyt ten w UE jest dość stabilny. Przyszłość europejskich rolników rozstrzygać się będzie poza Europą. Czy będą oni w stanie konkurować na światowym rynku żywnościowym?